

L'OBRA DELS HOMENATGES A LA VELLESA DE LA CAIXA DE PENSIONS I EL MUSEU DELS HOMENATGES DE SANT SADURNÍ D'ANOIA

INDA AMORÓS I CUNILLERA

Des del 1915 al 1993 s'han celebrat a Catalunya i les Illes 10.800 festes d'homenatge a la vellesa. Cada acte escrit i descrit en memòries anuals zelosament guardades ens fa entendre una part de la història popular dels pobles. També ens ajuda a entendre l'evolució del concepte de vellesa pel que fa a previsió i salut i respecte.

La repercussió de les festes d'homenatge va ésser internacional: Sevilla (1917), València (1918), Tòquio i Varsòvia (1928)... Tenen gran èxit a Hispanoamèrica, als congressos internacionals de caixes d'estalvis les posen com a exemple a imitar. La primera idea dels homenatges es consolida amb la creació d'esplais i de llars de jubilats (1975).

El Museu dels Homenatges a la Vellesa de Sant Sadurní, així com el fet d'haver estat aquesta població la primera a celebrar l'homenatge a la vellesa, són avui motiu d'aquest estudi.

L'OBRA DELS HOMENATGES A LA VELLESA DE LA CAIXA DE PENSIONS I EL MUSEU DELS HOMENATGES DE SANT SADURNÍ D'ANOIA

L'OBRA DELS HOMENATGES A LA VELLESA DE LA CAIXA DE PENSIONS

L'Obra dels Homenatges a la Vellesa va ser una proposta de la Caixa de Pensions l'any 1915, concretament el vint-i-dos de març d'aquest any.

En formar-se el Patronat Superior de l'Obra a la Vellesa i en aprovar els seus estatuts de funcionament, les festes d'homenatge a la vellesa anirien essent cada any més nombroses d'ençà el 1915, i encara les continuen celebrant al voltant d'uns dos-cents pobles de Catalunya i Balears.

Francesc Moragas Barret fou el fundador de l'Obra dels Homenatges a la Vellesa i el seu principal impulsor en el fons i en la forma. Encara avui molts pobles de Catalunya tenen un carrer que porta el nom d'aquest fundador. En la postguerra, el seguiria Enrique Luño Peña, que, amb els seus discursos categòrics, predicaria les virtuts de la vellesa i faria també, per altra part, un gran servei al règim de la postguerra fins al 1975.

Amb tot i això, cal dir que les festes d'homenatge a la vellesa mai han conegut un caire partidista, en el sentit polític, en les diferents èpoques que han anat travessant (monarquia, república, franquisme i darrera època democràtica), i és que, malgrat estar impulsades per una

gran entitat econòmica i social, el que les ha caracteritzades és la gran identificació popular que han trobat durant aquests setanta-vuit anys.

L'Obra dels Homenatges portava darrera seu l'intent de previsió social, en tots els sentits. L'any 1910 la Caixa, com a col·laboradora de l'Institut Nacional de Previsió creat pel govern de l'Estat, tindria els mateixos poders que aquest organisme en el sentit de previsió, limitant el seu territori d'actuació a Catalunya i Balears.

FINALITATS DE L'OBRA DELS HOMENATGES

- 1r.- Enaltir la idea de la vellesa (ancianitat), en el sentit de respecte, experiència de vida, exemple per a la joventut i la infància...
- 2n.- Fomentar la previsió o estalvi de cara a la vellesa, entre les classes treballadores i la joventut.
- 3r.- Dur a terme obres de beneficència concedint donatius o pensions vitalícies als més ancians o desvalguts (acostumaven a donar-se a les dues o tres persones de cada població que no tenien cap mena de patrimoni i havien arribat a una edat avançada, normalment setanta-cinc anys). Els donatius arribaven a més quantitat d'ancians. Varen sorgir protectors de l'Obra dels Homenatges i alguns particulars crearen fundacions de beneficència.
- 4t.- Les obres de beneficència havien de pagar-se amb l'aportació popular dels habitants de cada municipi. A partir de la postguerra civil s'intenta que sigui a parts iguals entre l'aportació popular i les aportacions de la Caixa de Pensions. En aquest aspecte, els patronats locals organitzaven actes populars, festivals, llistes de donatius particulars, rifes, etc. per a poder aconseguir el seu objectiu. Les despeses de la festa es comptabilitzaven a part dels donatius i també eren assumides a parts iguals.
- 5a.- Amb un any d'antelació el Patronat Superior instava els patronats locals a preparar la festa de l'any següent i a enviar-ne una extensa descripció i programa. El Patronat Superior insistia a celebrar la festa el dilluns de Pasqua de cada any.
- 6a.- La publicitat era essencial per a la difusió de les festes; per això cada any s'imprimia un cartell al·legòric, així com postals de l'any amb un missatge o frase enaltint la vellesa. Els bans, proclames de l'any,



Les fadrires en les festes d'Homenatges a la Vellesa simbolitzen la unió de la joventut i l'ancianitat (Homenatge de l'any 1949).



*Cartell premiat amb distinció honorífica en el concurs de cartells simbòlics dels Homenatges a la Vellesa, celebrat per la Caixa de Pensions al gener de 1926.
Autor: n'Antoni Vila Arrufat.*

ressenyenques periodístiques, reportatges fotogràfics, memòries, etc. ens permeten ara tenir grans testimonis de la història i la literatura de l'època.

SANT SADURNÍ D'ANOIA, SEU DEL PRIMER HOMENATGE A LA VELLESA

Aquest homenatge va tenir lloc el 5 d'abril de l'any 1915, és a dir, poc abans d'aprovar-se els estatuts de l'Obra.

El 1913 l'Ajuntament de l'època ja començava a preocupar-se per la previsió dels sadurninencs i estava disposat a aportar una obertura inicial de llibretes per als ciutadans de 0,10 cts. a més de les 10.000 pessetes que el senyor Oriol Marrugat ofería repartir en nom de l'Institut Nacional de Previsió. Als pocs dies es fa el mateix oferiment, traspasant la gestió a la Caixa de Pensions, ja que l'INP li havia donat les atribucions.

Els acords continuen fins que el 1915 es decideix definitivament de fer la grandiosa festa, la Primera Festa d'Homenatge, que seria recordada i anomenada en tots els actes del futur i en els congressos socials nacionals i internacionals, elogiant la iniciativa ciutadana. La festa va anar seguida del repartiment de llibretes d'estalvi. Com era d'esperar, el repartiment de llibretes va haver de continuar-se els dies següents a la gran festa. Es van repartir 2.244 llibretes sobre una població de 3.200 habitants. L'obertura va ser d'1 pesseta per part de l'Ajuntament i 2 pessetes per imposició de la Caixa de Pensions.

Més de dues-centes autoritats van arribar a l'estació de Sant Sadurní. La festa constava de deu actes, vuit dels quals foren discursos d'elogi. El *Diario de Barcelona* del dia 6 d'abril del 1915 en parla en els següents termes:

«Casas, balcones, ventanas, rebosando de fiesta, estaban adornadas con banderas, gallardates y colgaduras, ofreciendo un aspecto espléndido. La multitud apiñada contemplaba la larga comitiva, que se dirigía a las Casas Consistoriales, de donde, organizados nuevamente, presididos por las autoridades, representaciones nutridas de las sociedades de la villa, coros, ateneos, y precedidos de orquesta, se dirigieron a la iglesia parroquial, en la que se celebró un solemne oficio, durante el cual hizo brillante panegirico, enalteciendo la obra moral del ahorro, el Dr.



La població de Sant Sadurní d'Anoia, fidel seguidora de tots els Homenatges des del 1915 (desfilada d'Homenatge de l'any 1953).

Mas ... Finalizada la ceremonia, la comitiva ... se dirigió nuevamente a la Casa del Pueblo y de allí al Ateneo Agrícola ... En el Salón de espectáculos de dicha sociedad se celebró el banquete, al que asistieron doscientos comensales ... Terminado el banquete se congregaron 108 concurrentes en la Plaza Nueva, donde en un templete dispuesto se instalaron las autoridades ... Llenose completamente de público la plaza ...».

En aquesta festa es van concedir dues pensions vitalícies d'una pesseta diària i una de dos rals diaris. Es van donar 75 pessetes a cadascun dels 44 ancians homenatjats.

Durant els següents anys a aquest primer homenatge la població de Sant Sadurní ha continuat celebrant-los i ha estat seu de l'homenatge principal els anys: 1915, 1929, 1953, 1966 i 1982. L'any 1991, amb motiu dels 75 anys de celebracions, l'Ajuntament de la vila va publicar un recull històric d'aquestes festes amb el títol *75è aniversari de la Primera Festa d'Homenatge a la Vellesa*.

EL MUSEU DELS HOMENATGES A LA VELLESA

Va reinaugarar-se l'any 1953 amb motiu de la festa d'homenatge a la vellesa a Sant Sadurní d'Anoia. L'any 1933, la Caixa de Pensions, en el seu edifici del carrer de Francesc Moragas, ja hi tenia emplaçat el museu, a més de l'oficina, la casa de cultura i la biblioteca pública.

El museu es troba al segon pis de l'edifici. Quan pugem les escales per a la visita, ja hi trobem tres al·legories en forma de finestrals que simbolitzen la maternitat i la infància estalviadora. Un tercer finestral representa l'ancianitat i la infància. Aquests vitralls de colors variats i figures estilitzades inicien l'aurèola de «devoció» del museu.

La porta d'entrada al museu imita el neoclàssic. A l'interior, quatre dependències no massa extenses i ornamentades amb un refinat estil romàntic vuitcentista combinen mobiliari i símbols de la vellesa amb informació gràfica de l'Obra dels Homenatges.

CONTINGUT DEL MUSEU

Memòries. Memòries dels homenatges de Catalunya i Balears. Descriuen tots els moments de cada festa a cada poble. Les extenses memòries escrites cada any van des del 1943 al 1974.

Plafons. Contenen fotografies ampliades de diferents homenatges celebrats. Altres presenten totes les postals editades cada any amb motiu de l'homenatge.

Frases al·legòriques. Frases d'escriptors i oradors, referents a la vellesa. Frases bíbliques. Totes degudament escampades per totes les parets del museu a mode d'exposició pictòrica.

Libres editats per la Caixa de Pensions. Resums anuals de l'economia de les festes, memòries dels fundadors, breus biografies... tots sobre l'ancianitat.

Llibre de visites. N'hi ha dos des dels seus inicis. Fins a l'octubre del 1967 visitaren el museu 60.000 persones.

Vitrines. Una vitrina amb medalles concedides a la Caixa de Pensions pel mèrit d'aquesta obra. Altres vitrines amb programes de festes de la vellesa celebrades en altres llocs de l'Estat o en altres països. Una vitrina amb tots els telegrams que es varen rebre amb motiu de la primera festa d'homenatge a la vellesa.

Altres elements. Mobiliari, ornamentació, escultures al·legòriques a la vellesa. Retrat dels vells homenatjats al primer homenatge. Ciutadans sadurninencs protectors dels homenatges.

En general, podríem dir que una part del Museu, l'ocupa la simbologia de la primera festa i la resta la de tots els pobles de Catalunya i Balears.

Les parets del museu tenen dibuixats resums estadístics, mapes de difusió de l'obra, etc.

L'ideari de l'Obra dels Homenatges està en lloc de privilegi, així com el llibre de les proclames del fundador senyor Moragas. L'acord municipal fet per l'Ajuntament de Sant Sadurní el 1915 consta en acta inèdita.



Aspecte d'una de les dependències interiors del Museu dels Homenatges a la Vellesa (Sant Sadurni d'Anoia).

Aquest museu, si el visitem en l'actualitat, sembla aturat en una època. Segurament avui en dia no seria d'aquesta manera, però cal veure-hi el valor que té per a cada poble en concret, ja que hi tenen una bona part escrita de la seva història. Té valor per a Sant Sadurní perquè hi ha la referència de la primera festa i també perquè és un museu únic en la seva temàtica i contingut.

El senyor Giordani, cap de publicitat de la Caixa de Pensions, en dissenyar el museu amb un estil tan particular de l'època, creiem que hi va voler recollir l'espiritualitat de l'Obra dels Homenatges.

Com deia el famós cronista de la ciutat de Barcelona senyor Josep M. de Nadal, en la seva ressenya a *La Vanguardia*, l'any 1967: «... Es un museo puramente espiritual, es muchísimo lo que se ve pero muchísimo más lo que se siente, lo que se adivina y lo que se alcanza a recordar ...»

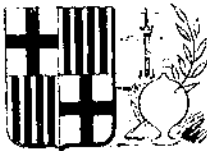
RELACIÓ D'HOMENATGES I ACTES PRINCIPALS (1915-1993)

Any	Quantitat d'homenatges	Acte principal
1915	1	Sant Sadurní d'Anoia
1916	12	Canet de Mar
1917	36	Manresa
1918	24	Lleida
1919	16	Vic
1920	9	Valls
1921	9	Girona
1922	12	Sallent
1923	20	Palamós
1924	9	Serinyà
1925	14	Vilafranca del Penedès
1926	11	Balaguer
1927	22	L'Albi
1928	28	Sant Feliu de Codines
1929	27	Sant Sadurní d'Anoia
1930	32	Tarragona
1931	36	Santa Coloma de Farners

Any	Quantitat d'homenatges	Acte principal
1932	30	Vilanova i la Geltrú
1933	37	Torelló
1934	42	Igualada
1935	47	(1)
1936	35	(1)
1937	-	-
1938	-	-
1939	7	(1)
1940	12	(1)
1941	22	Sant Cugat del Vallès
1942	31	L'Hospitalet de Llobregat
1943	40	Les Planes d'Hostoles
1944	42	Sant Feliu de Codines
1945	51	Sitges
1946	65	Calella
1947	84	Tarragona
1948	98	La Seu d'Urgell
1949	115	Granollers
1950	127	Camprodon
1951	144	Cervera
1952	150	Sant Hilari Sacalm
1953	183	Sant Sadurní d'Anoia
1954	199	Barcelona (Palau de Montjuïc)
1955	200	Reus
1956	210	Banyoles
1957	218	Solsona
1958	229	Canet de Mar
1959	219	Igualada
1960	230	Tortosa
1961	227	Arbúcies
1962	229	Sallent
1963	231	Ripoll
1964	227	Olesa de Montserrat
1965	242	Blanes
1966	245	Sant Sadurní d'Anoia
1967	258	Sant Joan de les Abadesses
1968	275	Tàrraga

VII. LOCALIDADES que han celebrado HOMENAJE A LA VEJEZ

BARCELONA



BARCELONA CIUDAD:

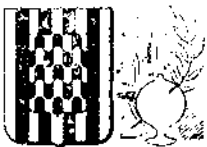
Barcelona - Collblanch
Distrito II - Gracia
Horta - Hostafranchs
Pueblo Nuevo - San Martín
San Pablo del Campo
San Pedro de las Puellas
Sants - Sarrià

Prov. de BARCELONA:

Abrera - Alella
Ametlla de Merola
Ametlla del Vallés
Arenys de Mar
Arenys de Munt
Argentina - Artés - Aviñó
Badalona - Begas
Begur - Calaf
Caldas de Estrach
Caldas de Montbuy
Calders - Calella
Canet de Mar
Cañellas - Capellades
Cardedeu - Cardona
Castellar del Vallés
Castellbisbal
Castelldefels - Castellgall

Castellterrac
Castellví de Rosanes
Centelles - Codol Dret
Coloma Güell - Collbató
Corbera de Llobregat
Cornellá - El Bruch
Esparraguera
Esplugas de Llobregat
Fogás de Montclús
Pontfribí - Gelida
Gironella - Granollers
Hospitalct de Llobregat
Hostalets de Pierola
Igualada - La Bañloria
La Costa de Montseny
La Garriga
La Palma de Cervelló
Llinés del Vallés
Malgrat - Manresa
Martorell - Masnou
Mataró - Molins de Rey
Mollet del Vallés
Monistrol de Montserrat
Moià - Móra
Monseny - Moyá
Muscariolas - Navarces
Navas de Castelladral
Olesa de Montserrat
Pallejà - Piera - Pineda
Polinyà - Portella
Prat de Llobregat
Premià de Mar - Rioollet
Roquetes - Rubí
Sabadell - Sallent
San Adrián del Besós
San Andrés de la Barca
San Baudilio de Llobregat
San Celoni
San Cugat del Vallés
San Esteban Sasorivas
San Feliu de Codinas
San Ginés de Vilassar
San Hipólito de Voltregá
San Juan de Mediona
San Juan Despí
San Juan de Vilasar
San Justo Desvern
San Martín de Sarroca
San Martín de Sasgavolas
San Miguel
San Pablo de Ordal
San Pedro de Premià
San Pedro de Ribas
San Pedro de Riudevilles
San Pol de Mar
San Quirín de Mediona
San Quirico de Tarrasa
San Sadurní de Noya
San Vicente de Montal
San Vicente dels Horts
Sta. Coloma de Cervelló
Sta. Coloma de Gramanet
Santa Maria de Barberá
Santa Maria de Corbera
Sta. Perpétua de Moguda
Sardañola - Sentmenal
Sitges - Subirats - Suria
Tarrasa - Teià - Tiana
Tordera - Torelló
Torrelaviá
Torrelles de Foix
Vallirana - Vich
Viladecans - Viladecavalls
Vilafraanca del Panadés
Villanueva y Geltrú

GERONA



GERONA

Aiguariva - Amer - Anglés
Arbuclas - Argelaguer
Bañolas - Besalú

Bianés - Cadaqués
Calella de Palafrugell
Calonge - Camprodón
Cassá de la Selva
Castellfollit de la Roca
Castelló de Ampurias
Darnius
Garrigas - La Bisbal
La Escalá
La Junquera - Las Planas
Llagostera - Llanás
Massanet de la Selva
Molló - Orriols
Palafrugell
Palamós - Pontós
Puerto de la Selva
Ribas de Fresser - Ripoll
Rosas - San Esteban de Bas
San Esteban de Llimana
San Feliu de Guixols
San Feliu de Pallarols
San Hilario Sacalm
San Juan de las Abadeces
San Julián de Ramis
San Martín Surroca
Santa Coloma de Farnés
Santa Cristina de Aro
Serafina
Torroella de Montgrí
Ventalló - Vilanant



LÈRIDA



L È R I D A
 Albesa - Albi - Algerri
 Almacellas
 Almenar - Anglesola
 Arbeca - Artesa de Segre
 Arles - Asentiu
 Balaguer - Barbens
 Bell-Lloch - Bellouig
 Bellvis - Borjas Blancas

Bossost - Camarasa
 Canejan - Castellidans
 Castelló de Farfana
 Castelserà - Cervera
 Claverols - Corbins
 Cubells - Escuiñau
 Esterri de Aneu
 Floresta - Gerri de la Sal
 Grañena de las Garrigas
 Ibars de Urgei
 Isona - Juneda - Les
 Llióla - Liesuy - Maldá
 Menarguens - Miralcamp
 Moixerusa - Mongay
 Orgañá - Os de Balaguer
 Penelles - Poal

Pobla de Seur - Pons
 Pont de Claverol
 Puiggrós - Pulvert
 Ribera de Cardos
 S a l a r d ú
 San Ramon - Seo de Urgei
 Sidamunt - Solsona - Sort
 Soses - Sudanel
 Suñé - Tárrega
 Torms - Torregrosa
 Torres de Segre
 Tremp - Verdú - Viella
 Vilanova de la Barca
 Vilanova de Bellouig
 Vilanova de Segriá
 Vila-plana

TARRAGONA



TARRAGONA
 Alcanar

Amellia de Mar - Arbós
 Bañeres del Panadés
 Bellmunt de Ciurana
 Bisbal del Panadés
 Bonastre - Calafell
 C a m b r í l l s
 Esplugu de Francoll
 Falset - Gandesa
 Granadella - La Riba
 Llorens del Panadés

Montblanch
 Mora de Ebro
 Morell - Pla de Cabra
 Pla de Santa Maria - Reus
 Rodoná - Salomó - Salou
 San Carlos de la Rápita
 Tivissa - Torredembarra
 Tortosa - Ulldecona
 Vallmoll - Valls
 Vilaplana - Vilarrudona

BALEARES



PALMA DE MALLORCA
 Alcudia - Andraitx

Ariany - Artá - Binisalem
 Buñola - Calviá
 Campos del Puerto
 Capdepera - Ciudadela
 Felanitx - Formentera
 Galilea - Ibiza - Inca
 La Puebla - Lluchmayor
 Mahón - Manacor
 Marratxí - Muro
 Petra - Portol

Puig - Puñent
 San Antonio Abad
 S a n J u a n
 S. Lorenzo de Descardar
 S a n M i g u e l
 Santo Eulalia del Río
 Santa Gertrudis
 Santa María del Camí
 Ses Salines - Sineu
 Sóller - Son Servera

Poblacions de Catalunya i Balears que fins a l'any 1954 havien celebrat festes d'homenatge (Obra de los Homenajes a la Vejez 1904-1954). El llibre es va publicar amb motiu dels 50 anys de fundació de la Caixa de Pensions.

Any	Quantitat d'homenatges	Acte principal
1969	270	Cardona
1970	258	Arenys de Mar
1971	253	Cerdanyola
1972	258	Sant Celoni
1973	243	El Prat de Llobregat
1974	235	Lleida
1975	229	Barcelona (Centre d'Esplai Sant Antoni i Santa Madrona)
1976	221	–
1977	227	Cervera
1978	204	Sant Feliu de Codines
1979	209	Taradell (Osona)
1980	208	Castelldefels
1981	215	Alella
1982	217	Sant Sadurní d'Anoia
1983	211	Sant Vicenç de Castellet
1984	225	Cambrils
1985	203	Sant Vicenç dels Horts
1986	203	Begur
1987	193	–
1988	190	L'Ametlla del Vallès
1989	205	Centelles
1990	159	Castelló d'Empúries
1991	160 (aprox.)	
1992	237	
1993	174	

(1) No s'ha trobat documentació

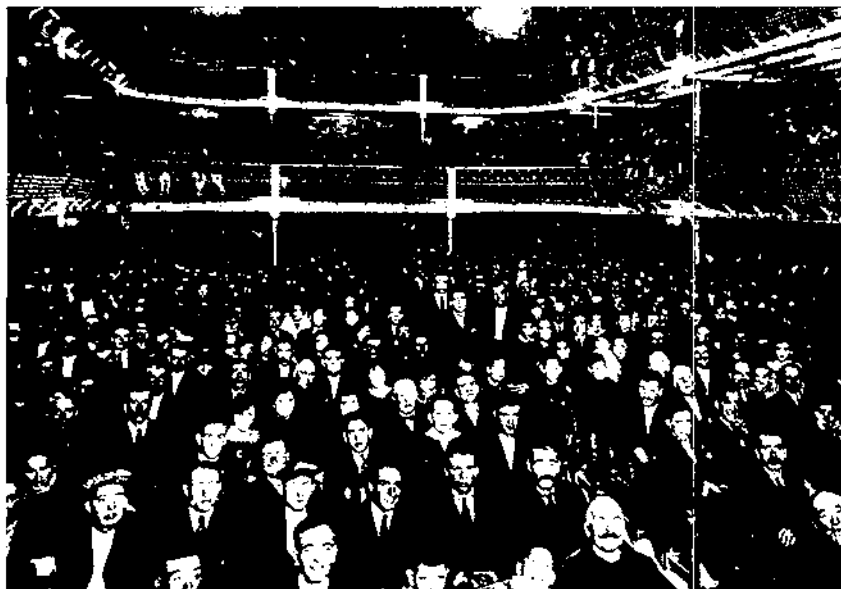
L'ESPERIT DE L'OBRA DELS HOMENATGES ANY A ANY

1915-1941

Aquests són els anys d'inici dels homenatges. No hi ha memòries descriptives a l'estil dels anys de la postguerra on sembla haver-hi una preocupació per a deixar constància de totes les festes i del sistema d'organitzar-les.

Fins a la Guerra Civil es publiquen els *Anales*, publicacions bimensuals o trimestrals de la Caixa de Pensions per a explicar l'acció social. Les festes d'homenatge omplen la majoria de pàgines d'aquestes revistes. La publicació es distribueix gratuïtament. Podríem dir que els *Anales* eren les memòries d'abans de la guerra. En la filosofia dels escrits d'aquestes publicacions, l'entitat Caixa de Pensions deixa clar que la seva finalitat no és acumular diners, sinó fer també obres de tipus moral i social per a solucionar problemes econòmics.

L'any 1915 únicament la població de Sant Sadurn d'Anoia celebra la festa d'homenatge; l'any 1916 ja són dotze les poblacions que segueixen la iniciativa sadurninenca. Durant aquests anys les celebracions van lligades a l'entrega i obertura de llibretes d'estalvi i a l'obertura de delegacions de la Caixa de Pensions. Val a dir, però, que no només van celebrar les festes d'homenatge les poblacions amb



Tota la població en massa va fer-se ressò de les festes d'homenatge celebrades a cada poble o ciutat. Avui encara en queda un magnànim record. (Festa d'Homenatge Principal de l'any 1925 a Vilafranca del Penedès. Teatre Principal)

delegació. Els homenatges van arribar a qualsevol nucli de població que ho sol·licités.

Els *Anales* expliquen fil per randa com eren els homenatges d'aquests anys, detallant els discursos, poesies, cants, detalls de menús, noms de les fadrines de cada població, transcripció íntegra dels articles periodístics sobre la festa etc., a més de quantitat de fotografies il·lustratives dels vellets homenatjats i moments de la festa.

Alguns *Anales* parlen del canvi d'actitud que es va produir en algunes poblacions, millorant el tracte als vells.

Sobresurt l'homenatge de caràcter comarcal que, l'any 1923, van fer entre els pobles del Baix Empordà-Costa Brava. Un tren especial de Girona a Palamós va anar recollint els vells homenatjats, amb el cúmul d'admiració que a cada andana provocava aquest tren especial.

També en aquesta època s'inicien els homenatges mariners, que se celebraran en diverses poblacions costaneres. El primer tingué lloc el 1927. La nota diferencial d'aquesta època, la posaren els sometents de cada població fent guàrdia d'honor a la desfilada de vellets.

Els organitzadors de l'Obra diuen en els discursos que la vellesa ha de mostrar camins de bellesa moral i perfecció espiritual i que els homenatjats han d'acceptar l'auxili econòmic dels benemèrits. A partir del 1918 és quan el homenatge arrenquen la participació de més localitats; hi va influir el lliurament de llibretes de pensió. L'any 1927 l'Obra fou adoptada per l'Institut Nacional de Previsió, que hi va aportar diners fins al 1936. Altres caixes de l'Estat adoptaren també l'Obra dels Homenatges.

Cal assenyalar que al II Congrés Internacional de l'Estalvi reunit a Londres el mes d'octubre del 1929 aconsella adoptar l'Obra dels Homenatges.

Es van iniciar homenatges especials com el dels vellets de l'Empar de Santa Llúcia, destinat als cecs, que se celebrava el diumenge següent al dilluns de Pasqua. El 1930 comencen els homenatges a diferents organismes. Es crea l'Homenatge a la Vellesa de la Federació de Compañias de Socorros Mutuos. El 1931 es crea l'Homenatge a la Vellesa i al Treball; hi col·labora la Generalitat de Catalunya amb un subsidi diari de quatre pessetes al vell homenatjat.

Durant aquests anys (1915-1935), el gran impulsor i creador dels homenatges fou el fundador senyor Francesc Moragas i Barret. A partir de l'any 1939, el nou director general, senyor Enrique Luño Peña, seguiria la filosofia de l'Obra durant molts anys.

1943

L'Obra dels Homenatges veu la necessitat de complementar les seves bases amb altres normes complementàries, com és la implantació per part de l'Estat dels subsidis de vellesa. En aquests anys l'Institut Nacional de Previsió ha deixat de fer aportacions a l'obra però cada vegada van creixent les aportacions de les corporacions locals mitjançant els patronats locals.

1944

En moltes ciutats, personatges de la vida pública o acabats prenen interès per a ésser homenatjats o per a continuar l'Obra dels Homenatges en les seves ciutats natala.

Sr. Alfons Sala Argemí, comte d'Egara, a Terrassa.

Sr. Francesc Bragulat Homs, a Alella.

Sr. Pere Mir, a Sant Sadurní d'Anoia.

Sr. Joan Badó Calvó, a Sant Feliu de Codines.

N'havien sorgit d'altres abans de la Guerra Civil i en sorgiran d'altres en aquests anys de la postguerra.

1945

Ha tingut ressò la iniciativa de l'any anterior i aquest any es parla de «Ancianos beneméritos». Als actes d'homenatge se'ls ofereixen diplomes i títols honorífics. S'exalten les seves virtuts i mèrits personals. L'Obra veu la necessitat que literats i persones de relleu prenguin part a les proclames per a una millor educació de les masses.

La vejez, depositaria de la existencia, de la tradición y de la historia (memòria del 1945).

L'Obra insisteix en l'aplicació de la base 7a dels estatuts sobre «la acció permanente», és a dir, arribar a tots els ancians. També insisteix en l'aplicació de la base 4a, que parla d'enviar circulars des del Patronat Superior sense perjudicar la iniciativa i missió dels patronats locals.

L'homenatge d'aquest any té lloc a Terrassa. Mor Alfons Sala, que havia participat en tots els homenatges des de l'any 1915.

S'atorga un diploma d'honor a La Caixa de Pensions per «...su relevante ejemplaridad cristiana y su eficacia social». L'acte té lloc al Saló de Cent.

1946

Es constitueixen els patronats d'entitats concretes: «Montepío de Maestros Directores de Orquesta» i «Unión Territorial de Cooperativistas de Barcelona». Durant els anys de celebració dels homenatges se n'aniran creant d'altres; alguns tindran la constància de fer cada any l'homenatge als ancians del seu gremi; en canvi, altres ho faran cada dos o cinc anys.

Continuen els Homenatges a ancians protectors en l'any de la seva mort. S'organitzen actes específics durant la festa quan es tracta d'homenatjar un vell centenari, com és el d'aquest any a Alella, amb motiu d'haver arribat als 100 anys la senyora Maria Guarda.

1947

S'evidencia una preocupació per a perfeccionar i igualar les aportacions econòmiques dels patronats locals i les de la Caixa de Pensions. Es fomenta la idea d'organitzar un concurs literari a Sant Sadurn d'Anoia coincidint amb la remodelació del Museu de la Vellesa. Es donen les directrius per a organitzar el 2n concurs de cartells.

1948

S'editen i distribueixen 300.000 fullets, postals, cartells, díptics de l'ideari de l'Obra, etc. «Nuestras fiestas y días de la ancianidad son hoy públicas y entusiastas manifestaciones de paz y respeto hacia la concepción ideológica y abstracta de la vejez; corona de la vida, honra del hogar y símbolo venerable de la Patria...» (memòria del 1948).

Els homenatges ja són la festa principal de moltes poblacions. Se celebra la convocatòria literària a Sant Sadurn d'Anoia, on col·laboren l'Ajuntament i el Patronat Local.

Aquest any es crea el «Patronato de la Vejez de la Federación de Mutualidades de Cataluña».

1949

Els dipòsits i fundacions atorgats per benefactors als ancians homenatjats sumen des dels orígens més de 500.000 pessetes.

1950

El denominen «Año Santo». Representa la culminació d'una etapa en la qual han anat en augment les inscripcions de nous patronats i la quantitat d'actes celebrats: si les aportacions dels patronats locals eren de 18.895,26 pessetes l'any 1939, ara el 1950 són de 1.422.316,90 pessetes.

1951

S'exposen els cartells al·legòrics dels homenatges a la vellesa i que havien estat convocats a concurs. Es tracta del segon concurs organitzat pel Patronat Superior. L'exposició és visitada per escolars i adults. Sobresurt la qualitat de les obres. Recordem que les postals editades cada any estan seleccionades dins dels participants al concurs.

1952

Aquest any l'Obra dels Homenatges posa tot el seu èmfasi en l'ampliació i reorganització del Museu de la Vellesa situat a Sant Sadurní d'Anoia. Prepara també les noces d'or de la institució.

1953

S'inaugura el Museu de la Vellesa. L'acte principal d'aquest any té lloc a Sant Sadurní d'Anoia.

Continuen les donacions de ciutadans protectors de la vellesa. Aquest any és el senyor Miquel Regàs i Ardèvol qui atorga una fundació pro-vellesa de patrons i obrers del ram de l'hostaleria. La donació és de 1.175.000 pessetes amb una renda anual de 30.000 pessetes.

1954

Aquest any té lloc el II Homenatge Estatal a la Vellesa. S'edita el segon butlletí commemoratiu de les noces d'or de la Caixa de Pensions. El Palau Nacional de Montjuïc acull els actes. Els patronats locals han posat un entusiasme particular en l'organització de la festa de la vellesa d'aquest any.

1955

Coincideix aquest any amb la senectud del Sant Pare Pius XII. S'arriba als dos-cents actes d'homenatge a la vellesa. S'insisteix en el valor pedagògic que ha obtingut l'Obra entre els joves.

OBRA DE LOS HOMENAJES A LA VEJEZ

Homenajes a la Vejez celebrados en Cataluña y Baleares desde la iniciación de esta Obra

Año	Actos celebrados	Pensiones	Donativos	A P O R T A C I O N E S		
				ACCIÓN SOCIAL	I. N. de P.	CAJA PENSIONES
1915	1	3	44	17.133'35	—	—
1916	12	4	53	895'31	5.000'—	1.108'28
1917	36	34	115	17.149'30	—	—
1918	24	18	108	8.902'77	—	13.266'98
1919	16	40	112	9.636'45	—	12.207'69
1920	9	14	65	7.949'30	—	23.545'30
1921	9	20	57	3.700'—	—	23.898'98
1922	12	8	51	1.042'98	—	25.013'78
1923	20	25	83	2.400'—	—	31.472'38
1924	9	8	43	—	—	22.827'10
1925	14	14	62	—	—	23.451'94
1926	11	14	110	4.280'61	—	19.452'08
1927	22	39	214	8.324'13	9.795'55	34.582'56
1928	28	63	280	29.109'43	23.717'62	75.106'34
1929	27	155	372	48.935'28	120.771'64	74.585'62
1930	32	86	584	66.621'31	30.308'42	99.207'49
1931	36	71	709	54.514'94	30.780'23	90.408'70
1932	30	79	681	47.240'88	35.287'29	97.350'74
1933	37	89	1.032	72.448'82	39.192'28	108.747'14
1934	42	68	1.169	59.041'80	13.401'31	126.367'58
1935	47	101	1.196	67.653'83	40.708'35	144.509'28
1936	35	113	1.168	63.306'17	14.858'21	151.589'50
1937	—	—	—	—	—	—
1938	—	—	—	—	—	—
1939	7	51	211	18.895'26	—	98.537'14
1940	12	12	331	12.675'—	—	44.838'52
1941	22	3	1.628	90.647'95	—	68.194'39
	550	1.132	10.438	740.504'97	363.900'90	1.410.248'37

Resums econòmics de diferents anys ens permeten contrastar les aportacions populars i les de l'entitat organitzadora.

Dins l'acte d'homenatge principal celebrat a Reus, el cardenal Benjamín de Arriba y Castro s'adhereix en nom de l'església a l'ideari de l'obra dels homenatges.

1956

El Sant Pare Pius XII dispensa una especial i paternal benedicció apostòlica a l'Obra dels Homenatges. El cardenal Pla i Deniel accepta la presidència honorària del Patronat Superior.

Aquest fet, juntament amb els discursos de les altes jerarquies eclesiàstiques, donarà un caire espiritual i religiós als homenatges de tots aquests anys.

1957

Juntament amb la participació popular s'adhereixen a l'esperit de l'obra intel·lectuals i científics. Les disposicions legislatives semblen tenir també en compte una preocupació per la vellesa.

En les proclames es reflecteix l'ancianitat dins la família i la llar.

1958

L'acte principal d'aquest any se celebra a Canet de Mar, població de les més constants en la celebració dels homenatges. En el discurs d'aquest acte el doctor Enrique Luño Peña va fer l'elogi de la població de Canet per haver celebrat l'any 1581, i per iniciativa de l'abat de Montserrat, Benito de Toco, el primer acte d'homenatge a la vellesa.

1959

El caliu dels anys anteriors ha servit per a promocionar des dels patronats l'amor i el respecte de la societat vers els ancians i la vellesa.

Hí ha una preocupació cada cop més estesa entre publicistes i gerontòlegs sobre el tema de la vellesa.

A les parròquies es repeteixen els homenatges als sacerdots ancians, els feligresos preparen els esdeveniments de l'acte.

A l'audiència d'aquest any el Sant Pare Joan XXIII, concretament l'onze de novembre, recull la següent expressió: «Dios, alegría de mi juventud ... quien tiene alma no envejece jamás ...»

Es recullen suggeriments dels delegats de les oficines de les capitals de província, que volen donar a conèixer les bases i la filosofia de l'Obra a les escoles mitjançant les mutualitats escolars. També s'intensifica la publicitat oral i escrita a la premsa i la ràdio.

Aquest any l'acte central de la vellesa té lloc a Igualada, on, cinquanta anys enrera, s'hi havia emplaçat la primera delegació de la Caixa de Pensions. S'elogia el fet d'ésser una ciutat religiosa i industrial.

1960

Les festes d'homenatge han estat de gran eficàcia en les relacions humanes. L'Obra fa un gran elogi de les orientacions del Sant Pare Joan XXIII en el seu missatge radiofònic amb motiu de la Pasqua del 1960.

Hi ha més interès cap als vells centenaris que no van poder tenir els beneficis socials dels actuals treballadors. Aquest any visiten el Museu de la Vellesa gran nombre d'entitats públiques.

1961

Arriben a ésser innumbrables els homenatges gremials que enalteixen els oficis i professions.

La proclama d'aquest any insisteix en la ideologia dels homenatges: «... el presente, el pasado y el futuro se entrelazan y confunden en una idea común, en un pensamiento unánime de amor, de reverencia y protección a 108 ancianos...» (memòria de l'any 1961).

1962

S'evidencia una preocupació per l'ancianitat en el sentit gerontològic. S'aconsella que la millor vellesa és la que es pot viure a la llar.

«... La Obra procura inculcar respeto a sus mayores, y asimismo la piedad filial, piedra angular de la civilización... La pérdida o incumplimiento de la piedad filial, desmorona la sociedad familiar y al propio tiempo, la sociedad política... (memòria de l'any 1962).

Recorda la celebració de l'aniversari de l'elecció del Sant Pare Joan XXIII, el Pare de la pau. Elogia i recorda també els seus missatges.

A Suïssa es crea la Fundació Pro-Vellesa amb la intenció d'alliberar dels asils els ancians i tenir-los durant els darrers anys de la seva vida amb la família.

1963

Mor el Sant Pare Joan XXIII. En el Concili Ecumènic el Pontífex Pau VI es fa ressò del tema de la vellesa.

L'Obra continua atorgant pensions vitalícies immediates als ancians que compleixen un segle de vida. Aquest any coincideix amb el centenari del naixement del tenor Francesc Viñas, fundador de la Lliga de Defensa de l'Arbre Fruiter. Viñas era fill de Moià i gran impulsor de l'Obra dels Homenatges. A Mataró també es commemora el centenari de la fundació de la Caixa d'Estalvis de Mataró.

1964

Una vegada més, l'Obra reflecteix la tradició i la família: «...Hemos de pensar que nuestro país se mantiene en pie gracias a dos basamentos incombibles, la familia y la tradición...» (memòria de l'any 1964).

Exalça la premsa d'aquest any per la seva al·lusió a l'ancianitat, en particular el senyor Joan Mon Pascual, director de l'Escuela Social de Barcelona, que, en la revista *Pro Infancia y Juventud*, escriu un fantàstic article sobre «El humanismo en el ambiente social».

A Guipúscoa cada any té més importància la celebració de la festa de la vellesa organitzada per la Caixa d'Estalvis Provincial de Guipúscoa. A tots els discursos es parla dels avenços geriàtrics i gerontològics.

1965

Els organitzadors s'enorgulleixen de les conquestes científiques en relació amb la vellesa i les seves malalties, però volen deixar molt clar que, encara que aquests avenços fossin totals, la idea de la vellesa que proclama l'Obra serà el pilar bàsic de la fundació.

L'Obra aplaudeix els patronats locals que durant l'any continuen l'esperit dels homenatges: fadrins i fadrines que varen acompanyar els vellets el dia de la festa i que els visiten i conviden durant l'any.

El Patronat Superior de l'Obra dona plena autonomia als patronats locals en l'organització de l'acte i les seves formes protocolàries.

Deixa palesa com a gran conquesta del segle XX la col·laboració entusiasta entre vells i joves.

1966

Any important per la celebració de les noces d'or dels homenatges a la vellesa. Sant Sadurní d'Noya és la seu de l'acte principal de l'any. L'esperit de l'Obra vol canviar la idea de vellesa de fa cinquanta anys. Si bé molts vells ja compten amb una previsió, l'Obra dels Homenatges es

lamentada perquè les pensions de la vellesa no són suficients per poder viure i desitja es resolgui el problema de la jubilació.

L'Obra fa una crida als que es troben per sota i per damunt de la vellesa: «... He aquí el viejo, he aquí al Patriarca...», diu la proclama d'aquest any.

Insisteix que els ancians han de viure a la llar i, en el cas de vellesa desamparada, cal que les residències i albergs d'avis siguin més confortables i més dignes.

1967

Es continuen rebent adhesions de noves localitats a l'Obra dels Homenatges. La premsa continua parlant sobre la vellesa, fins i tot fora de l'entorn de la festa d'homenatge. Sobresurt un article del periodista Jaume Castell escrit a *El correo catalán*. Parla de com acaben els vells. L'article conclou d'aquesta manera: «Tenemos ante nosotros el ambiente adecuado. Los Patronatos de la Vejez se han preocupado de mantenerlo pero no ha cuajado aún la idea de que asilo aparte, ha de encontrarse solución para que los ancianos puedan quecarce en el marco familiar...».

El Patronat Superior de l'Obra ja no vol posar normes i torna a insistir sobre l'autonomia dels patronats locals, d'acord amb els temps i les característiques de la localitat.

1968

S'entreveu una preocupació per la pugna de generacions joves i la vellesa davant el creixement accelerat del món. S'aconsella d'utilitzar l'experiència dels adults per a enfrontar-se a la nova època moderna. L'Obra felicita l'eficaç col·laboració dels funcionaris de la Caixa que, en cada població, van estimular els homenatges.

1969

Sobresurt la quantitat d'articles a la premsa parlant de la vellesa. Escrits de poetes, sociòlegs, metges i economistes. Sorgeixen infinitat d'idees i teories. En alguns articles periodístics es parla de «discriminació cronològica» i en altres es parla d'aprofitar l'edat de jubilació per a agrupar els jubilats en reglamentacions especials de treball. En general, es preveu que en poc temps aquestes qüestions de la vellesa seran tractades a escala estatal. Aquest any el Patronat Superior de l'Obra concedeix una medalla d'or al periodista Fernando Barangó Solís, que,

durant cinquanta anys, ha desenvolupat en els seus articles una tasca admirable en defensa de la senectud.

1970

Aquest any es posa com a exemple de tracte a la vellesa l'obra de Simone de Beauvoir *La vejez*. Aquest llibre conclou amb els següents termes: «arribar a la vellesa és una garantia de salut, aprenentatge i adaptació».

També cita el film de René Allio sobre una narració de Brecht. El film es titula *La vieja dama indigna*. En aquest film deixa clar que l'home i la dona han de procurar que la senectud no sigui una etapa de ruïna sinó de plenitud.

El Patronat Superior proclama que és el poder públic qui ha de resoldre el cas de la vellesa, en especial dels jubilats. Felicita el congrés de geriatria celebrat entre el 23 i el 26 d'agost del 1969.

Els homenatges han de servir per al reconeixement públic dels drets dels ancians a una pensió digna.

1971

El Congrés Gerontològic celebrat entre el 28 i el 30 d'octubre d'aquest any acorda celebrar una setmana d'homenatge a la vellesa entre el 14 i el 22 de novembre. Molts patronats locals cooperen en les orientacions a aquest congrés.

L'Ordre del «Ministerio del Trabajo» de 26 de febrer ha assenyalat les normes per al «Plan Nacional de la Seguridad Social». Es preveu crear centres pilot per a l'experiència de les instal·lacions gerontològiques programades. Es posa l'exemple dels Estats Units, on els ciutadans que han arribat a la jubilació tenen residències per al descans i clubs.

1972

La memòria d'aquest any ja parla de la vellesa en termes de tercera edat i així ho manifesten tots els escrits; malgrat això, continuen existint problemes amb el tema de la vellesa.

Anuncia que el segle d'or dels progressos tècnics i de l'automoció aplicada a la producció de béns de consum no pot oblidar el respecte i veneració als vells.

S'inaugura a Barcelona el Centre «Esplai» adherit al Patronat Local dels Homenatges a la Vellesa de Sant Antoni i Santa Madrona (Districte II). Consta de sala de lectura, sala cultural, sala de jocs, televisió, etc.

1973

Es deixa clar que l'objectiu de la Seguretat Social referent als treballadors que han arribat a la tercera edat és la concessió d'una pensió de jubilació en substitució dels ingressos salarials. S'ha d'intentar que aquesta pensió sigui apropiada a les necessitats actuals.

El Patronat Superior crea cada any nous centres d'esplai i algunes llars de jubilats. Cal dir que també altres entitats financeres n'han començat a crear.

1974

Es veu la necessitat de noves fórmules per a la divulgació dels principis de l'Obra. L'onze de novembre se celebra la Setmana Internacional dels Homenatges a la Vellesa. Hi ha una exposició fotogràfica sobre la vellesa al Palau de la Virreina.

S'inauguren nous espais o llars de jubilats depenents de l'entitat. Es creen associacions com l'Associació d'Amics de la Vellesa, amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona.

1975-1994

En general, s'acaben els donatius populars i és la mateixa entitat qui aporta un donatiu fix a cada població. Els ajuntaments animen a continuar la celebració dels homenatges.

Es continuen creant patronats i les poblacions i els barris continuen tenint gran participació de ciutadans a les festes.

Molts homenatges en aquesta època són actes d'una setmana, dedicada a informar i orientar els ancians sobre la seva problemàtica. La gerontologia moderna proposa solucions per a la vellesa. Els propòsits d'atenció econòmica de la Seguretat Social arriben gairebé a tots els ciutadans de la tercera edat, i més amb les noves fórmules democràtiques del postfranquisme.

S'organitzen cursos o activitats als espais o llars. Sessions d'artesanía, recreatives, sortides, viatges, excursions, xerrades, concursos literaris, concursos de vestits de paper, cant coral, grups musicals...

En la convocatòria de concursos del 1988 hi ha més de 1.500 persones jubilades associades als esplais que hi participen.

A més dels clubs o esplais, les residències i les associacions de gent gran organitzen les seves activitats. Les aportacions fetes per l'entitat en aquest aspecte consten com a donatiu del Fons de l'Obra Social.

Es concedeixen beques del Fons d'Ajuda a la Vellesa, conjuntament amb la Generalitat de Catalunya (s'inicien el 1981), per accedir a residències geriàtriques. També es concedeixen ajudes econòmiques mensuals a persones grans necessitades, amb la col·laboració tècnica de Càritas Diocesana de Barcelona. Es continuen concedint pensions vitalícies immediates a persones centenàries. Es publica la revista *Gent gran*, que el 1993 va tenir una tirada de 60.000 exemplars. L'entitat la Caixa promou els estudis d'investigació geriàtrica, crea la càtedra de gerontologia de Barcelona. Promou cursos per a animadors d'activitats per a persones grans.

El 1988 té lloc un simposium internacional sobre «Afectivitat i sexualitat a la vellesa». Se celebra del 14 al 17 de novembre a la sala d'actes de l'edifici central de la Caixa. Participen al simposium més de dos-cents il·lustres erudits.

El 1990 es convoquen unes jornades sobre «Pre-jubilació a Espanya», amb la col·laboració de l'INEM i el Foment del Treball Nacional. Anualment es convoquen els premis Rogeli Doucastella per a treballs d'investigació social.

Ara, el que resta d'aquell 1915 s'endevina en parlar amb tota la gent gran actual que viu encara del record i la tradició d'aquelles magnànimes festes. Però com l'entitat creadora dels homenatges, els mateixos ajuntaments o patronats locals, han sabut adaptar-se als temps actuals. Per això avui les celebracions dels homenatges continuen essent nombroses, continuen essent una pràctica de formes tradicionals i d'esperit contemporani.

Agraïment: a la Caixa de Pensions i a la Fundació la Caixa, en la persona del seu delegat a Sant Sadurní, senyor Ollé, per haver facilitat la investigació per al present treball.